

Дрогомирецька М.І., к.е.н., доцент,
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»,
м. Полтава

Тенденції розвитку відтворювальних процесів у сільському господарстві України

В умовах глибоких соціально-економічних перетворень, які наразі відбуваються в Україні, особливої актуальності набуває проблема розширеного відтворення основних галузей сільського господарства, сучасний стан яких у більшості регіонів нашої держави характеризується значним спадом виробництва і низьким рівнем оновлення ресурсного потенціалу.

У ході проведення даного дослідження нами було встановлено, що обсяги валової продукції аграрного сектора національної економіки у порівнянних цінах 2005 р. скоротилися у сільськогосподарських підприємствах за період із 1990 р. по 2010 р. на 55,43 %. У той же час, на 24,25 % зросло виробництво продукції у господарствах населення, але цей приріст, на жаль, не перекрив загальний спад виробництва у сільськогосподарських підприємствах (табл. 1).

Таблиця 1

Показники виробництва валової продукції аграрного сектора України за категоріями господарств, 1990 – 2010 рр. [1, с. 139]

(у порівнянних цінах 2005 р.; млн грн)

Показники	1990 р.	2000 р.	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2010 р. у % до 1990 р.
Сільськогосподарські підприємства									
Продукція сільського господарства, у тому числі:									
рослинництва	101299	26478	33803	37008	35440	47865	45781	45149	44,57
тваринництва	49914	17820	21732	23200	20658	32136	28499	26444	52,98
тваринництва	51385	8658	12071	13808	14782	15729	17282	18705	36,40
Господарства населення									
Продукція сільського господарства, у тому числі:									
рослинництва	44576	51411	58783	57887	53329	56113	56312	55387	124,25
тваринництва	16646	25753	32244	31709	29060	32763	33046	32234	193,64
тваринництва	27930	25658	26539	26178	24269	23350	23266	23153	82,90

За даними табл. 1, сільськогосподарські підприємства України протягом останніх двох десятиліть зменшили виробництво продуктів тваринництва на 63,60 % (тобто майже втричі), а господарства населення – на 17,1 %. Безумовно, все це вказує на те, що більшість господарств населення України в умовах сьогодення працює лише для самозабезпечення продуктами харчування. Продукція, що реалізується цими господарствами, як слушно зауважують

Ткачук Г.Ю. і Ходаківський Є.І. [2, с. 142], є надлишком у приватному секторі, і лише нестача грошових коштів змушує жителів сільської місцевості шукати додаткові джерела доходів саме за рахунок реалізації виробленої на їх власних земельних ділянках сільськогосподарської товарної продукції.

Загалом, інтенсифікація відтворювальних процесів у сільському господарстві України знайшла своє відображення у концентрації і централізації сільськогосподарського виробництва, що підтверджується відповідними статистичними даними. Так, протягом 2002–2011 рр. у нашій державі відбулося скорочення кількості сільськогосподарських підприємств із 60910 до 56133 одиниць [3, с. 87], а середньорічна кількість найманих працівників у сільському господарстві, мисливстві та лісовому господарстві по Україні в цілому зменшилася за період із 2003 р. по 2010 р. у 2,31 рази, і склала лише 665 тис. осіб [1, с. 370]. При цьому обсяги посівних площ основних сільськогосподарських культур залишилися майже незмінними (рис. 1), а в структурі посівних площ сільгоспдприємств України з року в рік найбільшу частку займають безпосередньо посіви зернових і технічних культур [1, с. 154].

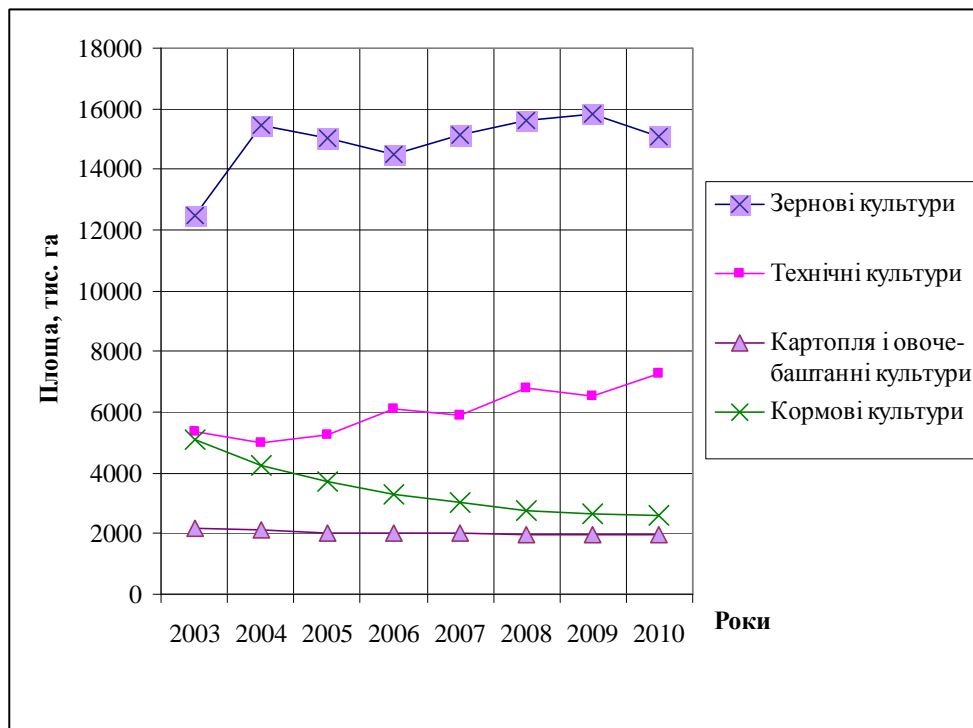

Рис. 1. Посівні площі основних сільськогосподарських культур в Україні, 2003–2010 рр. [1, с. 153]

У даному контексті вважаємо за доцільне зазначити, що з метою недопущення скорочення посівних площ сільськогосподарських культур в умовах низького ресурсного забезпечення галузі рослинництва необхідно приділяти особливу увагу покращенню культури землеробства, зокрема якісному обробітку ґрунту під посіви, дотриманню оптимальних термінів сівби і прибирання поля, раціональному застосуванню мінеральних добрив.

Як відомо, одним із інтегральних показників, який характеризує

продуктивність земельно-ресурсного потенціалу будь-якої країни чи окремих її регіонів, є урожайність сільськогосподарських культур. Цей показник синтезує у собі вплив різних чинників, частина з яких не залежить від людини (природна родючість ґрунту, температура повітря, кількість опадів), а інші – підвладні їй (сортів культур, внесення добрив, агротехнічні заходи тощо). Нами виявлено, що у 2010 р. з кожного гектара ріллі в Україні було зібрано 26,9 ц зернових культур, тобто їх урожайність порівняно з 2000 р. збільшилася на 38,66 %, а порівняно з 1990 р. – зменшилася на 23,36 % [1, с. 168]. Позитивна динаміка мала місце при вирощуванні картоплі та овочів, підвищення урожайності яких у 2010 р. проти 1990 р. склало, за нашими розрахунками, 12,82 % та 16,78 % відповідно.

Узагальнюючи викладене, можемо стверджувати, що у функціонально-компонентній структурі сільського господарства України наразі простежуються деструктивні зміни. Відбувається зміна спеціалізації із орієнтацією на виробництво продукції рослинництва. Якщо у 1990 р. питома вага рослинництва у валовій продукції сільського господарства України становила 45,63 %, то у 2010 р. – вже 58,37 %. Відповідно, валова продукція тваринництва за вказаний період зменшилася із 54,37 % до 41,63 % [1, с. 139]. Безумовно, така тенденція розвитку агропродовольчого ринку в Україні є негативним явищем, оскільки позбавляє можливості забезпечувати населення нашої держави поживними продуктами харчування відповідно до фізіологічних потреб.

На основі попередніх міркувань можна зробити висновок про те, що розвиток сільського господарства України у стратегічній перспективі має бути спрямований на зміцнення продовольчої безпеки держави та зростання її експортного потенціалу. Відтак, винятково важливого значення в умовах сьогодення набуває проблема покращення інвестиційного забезпечення сільського господарства. Враховуючи той факт, що інвестиції є основою відтворення ресурсного потенціалу аграрного сектору економіки, вважаємо, що розробка і реалізація інвестиційних проєктів у галузі сільського господарства має стати однією із найважливіших умов формування інноваційної моделі сільськогосподарського виробництва в Україні, що неодмінно забезпечить необхідні кількісні та якісні зміни у виробництві продукції рослинництва і тваринництва.

Список використаних джерел

1. Статистичний щорічник України за 2010 рік / за ред. О.Г. Осауленка. – К. : ТОВ «Август Трейд», 2011. – 566 с.
2. Ткачук Г.Ю. Особливості формування конкурентного середовища підприємств агробізнесу Житомирщини / Г.Ю. Ткачук, Є.І. Ходаківський // Формування ринкових відносин в Україні. – 2007. – № 7. – С. 140–145.
3. Україна у цифрах у 2011 році / за ред. О.Г. Осауленка. – К. : Державна служба статистики України, 2012. – 251 с.